

Šiandienos žaislai: ar visi jie tinka vaikams?

Victor Kubik

Pažvelkite dar kartą į savo vaikų žaislus

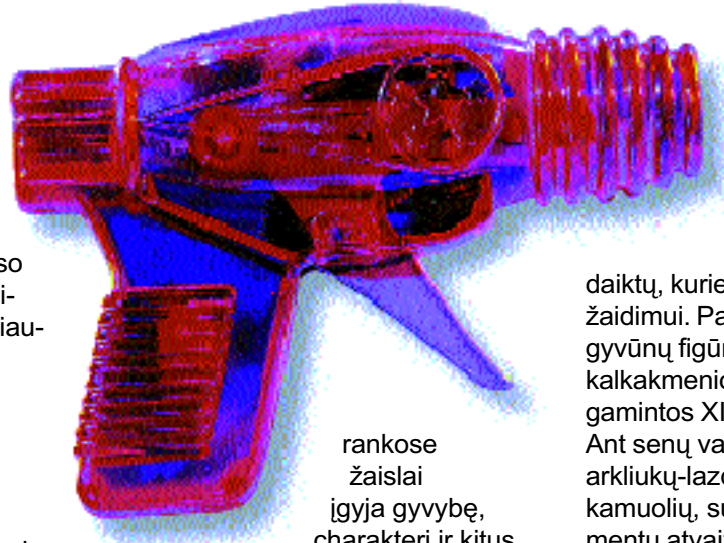
Išplėšk ateivio kūno dalį ir mėgaukis tekančio kraujo vaizdu". Taip džiaugsmingai kviečia užrašas ant žaidimo "Ateivio skrodimas" pakuotės. Šis žaidimas skirtas vaikams iki septynerių metų. Jis priklauso serijai "Pakvaišęs gamtamokslininkas", kurią siūlo vienas didžiausių Amerikos žaislų gamintojų.

Žaislai nevisada yra tokie, kokie turėtų būti

Ar jūs žinote, kuo šiuo metu žaidžia jūsų vaikai? Ar žinote, kaip smarkiai juos veikia dabartiniai žaislai? Prekyba žaislais Vakarų šalyse daro milijonines apyvartas. Žaislų gamintojai pateikia daug madingų naujovių. Paskutiniaisiais metais, taikant elektroniką ir grafiką, žaislai tampa vis modernesni. Bet ar mūsų vaikams naudingos šios naujovės?

Žaidimo nauda

Mintimis grįždami į savo vaikystę, prisimename gražiai praleistą laiką su broliais, seserimis, draugais, naminiiais gyvūnėliais ir žaislais. Kai prisimenu kelionę mišku su savo šuneliu krioklio link arba žaidimus kamuoliu su savo broliu - palaimingai šypsauisi. Aš taip pat mielai prisimenu daugybę žiemos popiečių, praleistų žaidžiant šachmatais su tėčiu. Visi mes - nesvarbu ar daug, ar mažai žaislų turėjome - prisimename pliušinius meškiukus, lėles, mašinėles arba kaladėles, kurie mums buvo ypač brangūs. Žaislai labai naudingi - jie suteikia vaikams galimybę išmokti naujo, bandyti, atrasti save ir kurti. Vaikų

rankose žaislai įgyja gyvybę, charakterį ir kitus individo bruožus.

Žaisdami vaikai parodo save. Fanta-

ir mergaitės: mažas mašinytes ir sunkvežimiukus, lėles ir marionetes.

Antikinių laikų kapavietėse rasta

daiktų, kurie akivaizdžiai buvo skirti žaidimui. Pavyzdžiui, Persijoje rastos gyvūnų figūrėlės su ratukais iš balto kalkakmenio. Manoma, kad jos pagamintos XII amžiuje prieš Kristų. Ant senų vazų, freskų aptikti arkliukų-lazdų, vežimėlių, lankų, kamuolių, sukučių, muzikos instrumentų atvaizdai. Iki XVIII amžiaus pabaigos žaislai buvo rankų darbo. Po to prasidėjo jų masinė gamyba.

Tėvai, pirkdami kovinius žaislus, vaikams įperša mintį, kad nesutarimuose ir ginčuose pergalė pasiekama prievarta

zuodami vaikai įsijaučia į suaugusiųjų vaidmenis ir ruošiasi ateičiai, kai jie iš tikro bus suaugę. Žaidimai svarbūs vaikų vystymuisi ir padeda jiems geriau pažinti aplinką. Žaislai moko vaikus koordinuoti rankas ir akis. Žaisdamas su kitais, vaikas pratinasi bendrauti. Jis pratinasi sugyventi, dalintis ir atleisti. Išmoks-ta iškilusius uždavinius spręsti drauge.

Pasirinkimas anksčiau ir dabar

Pirmąsčiai žaislai buvo natūralūs daiktai: lazdos, kankorėžiai, sėklos, kaulai, lygūs ir apvalūs akmenys. Vėliau jie beveik visur buvo pakeisti lėlėmis, kamuoliais, vilkeliais ir tam-pomais žaislais ant ratukų. Užėjęs į žaislų parduotuvę Rusijoje, buvau sužavėtas, matydamas, kokius žaislus mėgsta šios šalies berniukai

Šiuo metu prekiaujama naujos kartos žaislais. Kompiuterinių žaidimų atsiradimas - tai mokslo ir technikos pažangos išdava. Žaislai tampa vis sudėtingesni. Vaikai vis greičiau pirktą žaislą numeta šalin. Vienas kompiuterinis didvyris keičia kitą. Nebėra pastovaus žaislo. Par-duodama ir nuostabių žaislų, padedančių atskleisti vaikų gabumus, tačiau siūloma daug ir vis daugiau tokių žaislų, kurie turėtų kelti tėvų susirūpinimą. Baisybė žaislų visai neskatina vaikų išmonės arba kreipia ją ne ta linkme.

Smurto pamokos

JAV labai mėgiami žaislai yra kar-reivis Džo ir Rembo, taip pat veikėjai iš naujausių filmų apie keliones į žvaigždes, karą ir nuotykius. Ten taip populiarūs žaisliniai ginklai,

“spjaudantys” ugnį, nukreipiantys lazerio spindulį, bei sprogstamieji užtaisai. Nemalonus tėvams žaislas, vadinamas “naikintoju”. Jis siūlo vaikams paleisti į orą visą pasaulį. Vien tik paspaudus klavišą - taip žada vaikui reklama - galima išlieti vidinę įtampą: “Sunaikink pasaulį ir vėl jauskis gerai”. Kai vaikas žaidžia “naikintoju”, ekrane matome automato salves, lazerio spindulius ir atominio ginklo sprogitimus. Kaip vertinti tokius “atsipalaidavimo metodus”? Ko išmoks vaikas taip žaisdamas? Argi tai ne žiaurumo pamokos? Nustatyta, kad koviniai žaidimai skatina agresiją: muštynes, spardymą, tyčiojimąsi... Koviniai žaislai agituoja vaiką prievartą vertinti kaip normalų reiškinį. Tai skatina nepagarbą kitiems, žiaurumo ir smurto protrūkius. Vaikai, žaidę masinį naikinimą ekrane, dažniau nesusivaldo, vaidijasi ir naudoja jėgą.

Mirtį nešanti žinia

Tėvai, pirkdami kovinius žaislus, vaikams įperša mintį, kad nesutariamuose ir ginčiuose pergalė pasiekiamą prievarta. Dovanodami dar taip mumis pasitikintiems vaikams tokius žaislus, tarsi parodome jiems, kad kivirčius įprasta spręsti ginklu. Tai akivaizdžiai prieštarauja Šventojo Rašto aiškinimui apie būsimąjį pasaulį: “Jie perkals savo kalavijus į arklius, o ietis - į geneklius. Tauta nebekels kalavijo prieš kitą tautą, nebebus mokomasi kariauti” (Izaijo 2,4). Vis labiau pamėgstami kompiuteriniai žaidimai moko mūsų vaikus smurtauti. Amerikos vartotojų sąjunga prieš prievartą ekrane ištyrė 95 Nintendo videožaidimus ir nustatė, kad 83 procentai žaidimų buvo su prievartos elementais, iš jų 58 procentai - koviniai žaidimai. Tame pačiame straipsnyje paskelbta, kad tikimybė, jog aštuonerių-dešimties metų vaikai, žaidžiantys tokius žaidimus, bus agresyvūs, padidėja 80 procentų. Žaidžiantis kompiuteriu visą laiką susiduria su prievartos vaizdais. Viename kompiuterinių žaidimų kataloge rašoma: “Kautynių nuotykiškai nukels jus į pasaulį, kur

prieš jus kovos daugiau nei 50 piktu padarų” arba “atsiranda proga jums aktyviai įsijungti į kautynes, yra apie 20 įvairių karinių dalinių tipų, kuriuos jūs galite vesti į 25 misijas”. Be to, video ir kompiuteriniai žaidimai gali sukelti stresą, skatina nusivylimą, sąlygoja žiaurų bei liguistą elgesį ir norą užsidaryti savyje. Jei videožaidimas veikia ne taip, kaip norima, neretai vaikai klykia, įniršę jį mėto, apšaukia kiekvieną prisitartinusį ir galintį sutrukdyti jų susikaupimui. Dažnai, jei kartu žaidžia daugiau

Kai vaikas užsinori žaislo, pagalvokite, kokią naudą šis duos? Kokią įtaką žaislas turės vaiko elgesiui?

vaikų, jie viens kitą aprėkia ir ginčijasi. Viena mama kartą man pasakė, kad įsigytas videožaidimas, abu jos sūnus - aštuonmetį ir dešimtmetį - pavertė “žvėrimis”. Dešimtmetis “pradėjęs žaisti jau nebegali sustoti”. Aštuonmetis žaisdamas nusivilia arba tampa priešiškas, piktas ir agresyvus. Jie abu nuolat ginčijasi su draugais dėl Nintendo žaidimų.

Argi žaislai turi būti šlykštūs?

Nerimą kelia ne tik koviniai žaislai. Jaunuoliams ir vaikams didelę įtaką daro garsių filmų herojai. Vienas ypač baisus žaidimas atėjo iš filmo, kuriame “didvyris” žudo visus pauglius. Šiame žaidime, pagrįstai atitinkančiame pavadinimą “Košmaras”, pagrindinis veikėjas dėvi peilių prisagstyta pirštine, su kuria gali sudraskyti savo aukas. Sąžiningai atsakykime sau: ar iš tikrųjų norime, kad mūsų vaikai pramogautų su tokiais “žaislu”? Tokie žaidimai įveda vaikus į tamsos, baimės, neapykantos ir mirties pasaulį. Vieni žaislai - vaikus patraukiančios, bet baisios figūros - atgyja jų rankose. Kiti žaislai - lėlės su ne tik lūžtančiomis galvomis, bet ir gabalais iškrentančiomis “smegenimis”. Yra žaislas vadinamas “aukščio baime”. Jis vaizduoja prisėgusi diržu kelevį, kurį pykina.

“Pakvaišusio biologo” serijai priklauso “pabaisų laboratorija”, kuri ragina vaikus - “gaminti bjaurius monstrus ir tol kepti jų mėsą, kol ji atšoks nuo kaulų”. Ant pakuotės vaizduojami berniukai, kaip tik nardinantys tokį sutvėrimą įėsdinančią rūgštį. Reikia paminėti ir užrašą ant vieno žaidimo, kuris vaikams siūlo: “Sutraiškyk ją! Nežemiškas kraujas lėtai ištekės iš jos akių.” Pamėgus tokius baises žaidimus, atsirado ir panašūs saldumynai, ir vaikai mielai valgo

“žiurkes” ir “vorus”. Atsirado išmintingų žmonių, pastebėjusių, kad kai kurie žaislai tampa vis šlykštesni, ir pagrįstai tuo susirūpinusių. Jų nuomone, per tokius žaislus vaikai tampa tiek nejautrūs bjaurumui, jog pradeda manyti, kad prievarta, sadizmas ir groteskas yra normalūs reiškiniai.

Pasiūlą nustato pirkėjas

Vieno didelio JAV žaislų prekybos

tinklo valdybos pirmininkas paaiškino, kad groteskiški žaislai "labai gerai parduodami. Matyt, jie yra naujos situacijos - paauglių polinkio į bjaurumą - ženklas". Amerikos žaislų gamintojų sąjunga mano, kad tokie žaislai nėra kenksmingi: "Kalbant apie bjaurumą, reikia pasakyti, kad sprendimą pirkti priima tėvai." Nors aš vadovaujuosi visai kitais principais, negu ši žaislų gamintojų sąjunga, bet šiuo atveju turiu pripažinti, kad čia jie teisūs. Tai tiesa, tėvai nusprendžia: pirkti ar ne.

Mes, tėvai, turime akylai stebėti savo vaikų žaislus. Privalome vaikams paaiškinti, kad parenkant žaislus ir mes turime spręsti. Iš kur vaikai tiek žino apie kai kurias prekes ir dėl ko taip labai jų nori?

Firmos daug žaislų reklamuoja per televiziją. Nori sudominti vaikus. Nes, vertėviškai sakant, vaikai yra labai pelninga rinka. JAV vaikai (nuo ketverių iki aštuonerių metų) vidutiniškai mato per metus daugiau nei tūkstantį pusės minutės reklamėlių ir apie 180 pusvalandinių animacinių filmukų, reklamuojančių kovinius žaislus. Tai atitinka aštuoniolika pilnų mokyklinių dienų. Tai laikas, pripildytas įtemptų, kautynes šlovinančių vaizdų. Tokia reklama tikrai veiksminga: JAV nuo 1982 iki 1987 metų kovinių žaislų apyvarta padidėjo septynis kartus.

Drauddami vaikams ką nors pirkti žaislų parduotuvėje, nesigraukite. Vaikas kartais trokšta žaislo, primenančio jo mylimą fantastišką veikėją. Vis dėlto nedera nusileisti. Kontroliuokite televizijos laidas, kurias žiūri jūsų vaikai, ir atsakingai elkitės, pirkdami žaislus. Kodėl vaikai turi tapti žaislų gamintojų, norinčių savo groteskiškais gaminiiais ištraukti pinigus iš jūsų kišenės, godumo aukomis?

Gerai žaislai

Nepaisant gundymų ir chaoso, galima pasirinkti protingai. Pirkdami žaislą, pagalvokite apie jo poveikį vaikui.

Geras žaislas gali būti ir nebrangus. Paprastutis jo-jos nemaža paaiškina apie judėjimo dėsnius, kas vėliau padės mokantis fiziką. Kai vaikas įsigeidžia žaislo, pagalvokite, kokią naudą šis duos? Ar vaiko mintys bus nukreiptos teisinga linkme? Ko išmoks žaisdamas?

Daug siūlomų žaislų yra per daug sudėtingi. Paprasčiausi žaislai neretai tarnauja ilgiausiai.

Ar tai pamokys spręsti problemas? Ar mokys protauti? O kaip su vaiko supančia aplinka? Kokią įtaką žaislas turės vaiko elgesiui? Ar vaikas įgys naujų įgūdžių? Ar sužinos daugiau apie save ir savo aplinką? Yra daug žaislų, kurie be jokios žalos ištiesomis valandomis ugdo kūrybiškumą, skatina fantaziją ir teikia džiaugsmą.

Puikus pasirinkimas yra klasikiniais tapę konstruktoriai, kaip lego kaladėlės ir panašūs. Jie padeda vaikui įsivaizduoti daikto sandarą. To daikto, kurį po to galima surinkti. Vyresniems vaikams mokantis ir kuriant vertingi yra nesudėtingi mikroskopai, chemijos ar elektronikos rinkinukai.

Protingai pasielskite, jei ieškosdami tinkamo žaislo, vengsite prekių, giriamų ant avižinių dribsnių pakelių ar televizijos reklamose. Kokybiškų žaislų rasi-
te specialiose žaislų parduotuvėse. Ten jūs būsite ir tinkamai aptarnauti. Gerų žaislų aptiksite tam tikriems pomėgiams skirtose parduotuvėse. Tokios parduotuvės siūlo žaislus, kurie patiks ir jums, ir jūsų vaikams.

Kuo paprasčiau, tuo geriau

Daug siūlomų žaislų yra per daug sudėtingi. Svarstant, ar pirkti žaislą ar ne, labai svarbu išsiaiškinti, kiek jis yra paprastas. Pats geriausias pirmasis žaislas vaikui yra kamuolys. Judesiai, kurie išsivysto mėtant, gaudant ir atmušinėjant kamuolį, bus reikalingi visam gyvenimui.

Paprasčiausi žaislai neretai tarnauja ilgiausiai. Dauguma sudėtingų žaislų nebenaudojami, pasibaigus baterijoms. O baterijų keitimas

brangiai kainuoja ir teršia aplinką. Be to, prieš perkant žaislą, reikia pagalvoti, ar jis suartins šeimos narius. Naudinga, jei žaidimas suburia tėvus ir vaikus. Deja, daugelis elektroninių žaislų įtraukia žaidėjus į savo pasaulį, ir jie nuo visko ir visų atsiriboja. Dar viena elektroninių žaislų blogybė, kad kartais jie kelia beprotišką triukšmą. Dažnai suaugusieji nesuvokia, kaip su tais prietaisais elgtis, o vaikas praranda taip jam reikalingą bendravimą. Geri yra sportiniai žaidimai. Dauguma komandinių žaidimų skatina bendrauti ir moko vaiką laikytis taisyklių bei ugdo kantrybę. Yra žaidimų, kurie padeda plėsti vaiko žodyną, moko išsakyti mintis ir vartoti sąvokas.

Tai priklauso nuo pasirinkimo

Vaikai nori ir turi aisti, tam ir reikalingi žaislai. Mes, tėvai, neretai esame taip užsiėmę, kad auklėtojų pareigas perleidžiame žaislams. Bet juk vaikai tiesiog atgyja, būdami kartu su tėvais ir draugais. Bendras žaidimas teikia džiaugsmą, skatina vaikų vystymąsi ir stiprina šeimą. Pasirūpinkite, kad pirmieji jūsų vaikų gyvenimo metai būtų džiaugsmingi ir išliktų gražiais prisiminimais. Biblija pranašauja apie būsimą pasaulį, kuriame bus gražių žaidimų su gerais žaislais, tuomet "miestas bus pilnas berniukų ir mergaičių, žaidžiančių jo gatvėse" (Zacharijo 8,5). **GN**